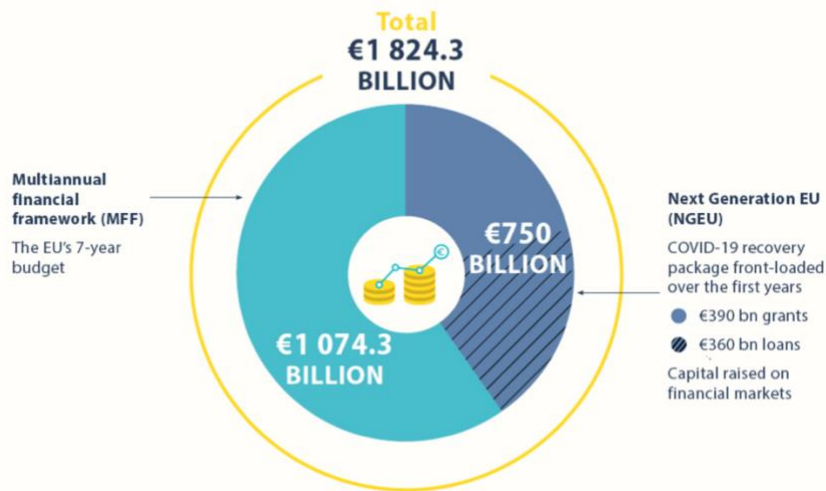

Avtale om EUs langtidsbudsjett 2021-2027

21. juli kom EUs medlemsland til enighet om langtidsbudsjettet 2021-27 og EUs Covid-19 gjenreisningsfond etter et svært langt toppmøte over fire dager. Budsjettet (1,074 trillioner euro) og gjenreisningsfondet, Next Generation EU (750 milliarder euro), utgjør til sammen 1,82 trillioner euro. Med dette er EUs medlemsland enige om å ta opp felles gjeld for første gang i historien for å finansiere gjenreisningsfondet. Europaparlamentet (EP) og nasjonale parlamenter i medlemslandene må vedta budsjettforslaget fra Europakommisjonen før det kan settes i verk fra 1. januar. Nedenfor er en illustrasjon hentet fra [Rådets nettside](#) som viser fordelingen av langtidsbudsjettet.

EU expenditure 2021-2027

Bakgrunn

27. mai lanserte Europakommisjonen sitt forslag til redningspakke for å bygge opp igjen europeisk økonomi og samfunn: et revidert forslag til langtidsbudsjett 2021-2027 i lys av koronakrisen, og et gjenreisningsfond på 750 milliarder euro.

Gjenreisningsfondet baserer seg på et forslag fra Tysklands forbundskansler Angela Merkel og Frankrikes president Emmanuel Macron fra 18. mai om et [EU-fond på 500 milliarder euro](#) til fordeling mellom de EU-land, regioner og sektorer som er hardest rammet av epidemien.

Merkel og Macron foreslo å finansiere gjenreisningsfondet gjennom å ta opp felles EU-lån med EUs medlemsland som garantister. Tyskland har tidligere vært sterk motstander av å ta opp felles EU-gjeld, av frykt for å bli sittende igjen med regningen. Tysklands snuoperasjon har blitt kalt «historisk» av flere kommentatorer, og er en indikasjon på hvor dypt koronakrisen påvirker EU.

Før EUs medlemsland kom til enighet om langtidsbudsjettet 2021-27 og gjenreisningsfondet Next Generation EU den 21. juli, var det knyttet mye spenning til forhandlingene mellom statsoverhodene i medlemslandene. De såkalte «sparsommelige fire», eller «the frugal four» på engelsk, Nederland, Østerrike, Sverige og Danmark (også støttet av Finland), hadde erklært at de ikke ville gå med på å ta opp felles EU-gjeld, og at gjenreisningsfondet burde fordeles som lån. Dermed var scenen satt for en av de klassiske kampene i EU, mellom økonomisk sterke medlemsland i nord og økonomisk svakere i sør. Landene kom til enighet ved å inngå visse kompromisser, beskrevet lenger nede i dette notatet.

EU budget 2021-2027 and recovery plan

The EU recovery plan and long-term budget for 2021-2027 **support the recovery** from the COVID-19 pandemic and **investment in the green and digital transitions.**

Hovedsøyler i budsjettavtalen og gjenreisningsfondet

- **Direkte overføringer vs. lån i Next Generation EU**

Av gjenreisningsfondet på 750 milliarder euro har EU-landene blitt enige om at 390 milliarder skal være direkte overføringer og 360 milliarder skal være lån. For å finansiere 390 milliarder euro til direkte overføringer skal Kommisjonen låne penger på finansmarkedene med samtlige EU-land som garantister, med andre ord ta opp felles EU-gjeld. Mesteparten av disse midlene skal gå til de land som er hardest rammet av koronaviruset. Midlene skal fordeles over tre år mellom 2021-23.

- **Klima, det grønne skiftet og digitalisering**

30% av budsjettpakken (langtidsbudsjett + gjenreisningsfondet) skal gå til å bekjempe klimaendringer.

Investering i digitalisering gjøres på tvers av EU-programmer.

- **Kutt i midler til flere EU-programmer**

Midler til forskning, helse, utdanning, migrasjon og utenrikspolitikk er redusert sammenlignet med tidligere budsjettforslag for 2021-27:

Forskning

Før Covid-19 lå den foreslåtte summen til EUs forskningsprogram 2021-27, Horisont Europa, på 83,5 milliarder euro, mens den nå er på 80,9 milliarder. Likevel er det 16,2 milliarder euro mer enn i forrige budsjettperiode (når man fjerner hvor mye som gikk til britiske forskere).

Helse

Det nye helseprogrammet vil få 1,7 milliarder euro, noe som er en betydelig nedgang fra tidligere foreslåtte 8 milliarder euro. I tillegg vil det kanaliseres midler til medisinsk utstyr og krisehåndtering via RescEU.

Digitalisering

6,8 milliarder euro settes av til Digital Europe. Kommisjonens opprinnelige forslag var på 8,2 milliarder. Dette er likevel en stor økning fra 183 millioner euro i forrige programperiode.

Utdanning & ungdom

Det nye forslaget fra Kommisjonen for Erasmus+-programmet er på 21,2 mrd. euro, et kutt fra forslaget på 24,6 mrd. euro i mai 2020. Til sammenligning hadde Erasmus+-programmet et budsjett på 14,8 milliarder euro for perioden 2014-2020.

- **Rettstatsspørsmål, budsjettet og Polen og Ungarn**

Fra starten av budsjettforhandlingene i 2018 lå det på bordet et forslag om å binde fordelingen av budsjettmidler til etterfølgelse av EUs rettsstatsprinsipper. Polen og Ungarn er sterke motstandere av forslaget. I budsjettavtalen av 21. juli er dette i stor grad vannet ut. I avtaleteksten står det at Kommisjonen ved brudd på rettsstatsprinsipper vil foreslå tiltak for Rådet ([Rådet for den europeiske union](#)) som kan vedtas med kvalifisert flertall.

Det er allerede strid om hvordan man skal tolke denne teksten. Kan f.eks. Rådet fremdeles innføre en rettsstatsmekanisme i budsjettet via kvalifisert flertall, eller ikke? Rådet lover å komme tilbake til dette spørsmålet snart, og det er dessuten en sak Europaparlamentet er svært opptatt av.

- **Fordelingen av midler til medlemsland via Next Generation EU**

Den største kanaliseringen av penger til medlemslandene i Covid-19 redningspakken, Next Generation EU, går gjennom Recovery and Resilience Fund. Det er her de direkte overføringene på 360 milliarder euro er plassert. Fordelingen av disse midlene er knyttet til nasjonale planer for gjenoppbygging og reformer som skal tilfredsstillende visse krav fra EU, hovedsakelig om å møte den doble utfordringen med **digitalisering** og **det grønne skiftet**, som er Kommisjonens store satsingsområder. Hvert enkelt medlemsland kan be om en diskusjon i Rådet dersom de mener at ett eller flere land ikke tilfredsstiller kravene.

- **Tilbakebetaling av fellesgjelden**

Denne skal nedbetales innen 31. desember 2058. Årlige nedbetalinger skal ikke overstige 7,5% av gjelden på 390 milliarder euro. Nye «own resources» (midler Kommisjonen har til disposisjon) skal bidra til nedbetalingen:

- skatt på **engangsplast** fra 1. januar 2021.
- Kommisjonen varsler forslag om en **karbongrenseskatt** og en **digital skatt** i 2021, som skal implementeres senest i 2023. Kommisjonen vil også foreslå å inkludere **flytrafikk** og **shipping** i ETS-systemet (EUs ordning for handel med klimakvoter i EØS-området), og trekke inntekter fra dette.

Et kompromiss, men seier for Mutti og Macron

Med Next Generation EU dobler EU mer eller mindre budsjettet over de neste tre årene. Det er første gang i historien at EU møter en krise med en samlet løsning, ved å ta opp felles gjeld, istedenfor å gå for en mellom-statlig tilnærming. Det heter at det er et unntak fra regelen, men mange mener det kan sette en presedens for fremtiden.

For å få alle til å enes om å ta opp felles gjeld måtte det selvsagt inngås noen kompromisser. Tilbakebetalingene, eller rabattene, for enkelte medlemsland føres videre og økes noe for «de sparsommelige fire», samt Tyskland:

Tyskland: 3,671 milliarder per år

Nederland: 1,921 milliarder per år

Sverige: 1,069 milliarder per år

Østerrike: 565 millioner per år

Danmark: 377 millioner per år

Tross dette, oppfattes budsjettavtalen som en stor seier for det fransk-tyske forslaget til krisepakke fra i vår om å ta opp felles EU-lån for direkte overføringer på 500 milliarder euro. De sparsommelige fire ønsket i utgangspunktet null euro i direkte overføringer og alt som lån.

Budsjettets «innovative side», dvs. programmene for forskning og innovasjon, digitalisering osv. er noe redusert sammenlignet med tidligere versjoner av budsjettet, noe Kommisjonens president, Ursula von der Leyen, uttrykket resignasjon over i sin tale under pressekonferansen 21. juli.

Hva skjer videre?

Europaparlamentet (EP) vil ikke akseptere budsjettet slik det er nå. Forhandlinger er i gang mellom EP og Rådet, og de bør komme til enighet innen utgangen av oktober for å sikre at budsjettet kan implementeres fra 1. januar 2021. Alle medlemslandene skal også ratifisere langtidsbudsjettet.

Det blir regnet som lite sannsynlig at Europaparlamentet vil ønske å forårsake forsinkelser for iverksettelsen av det nye langtidsbudsjettet og covid-19 gjenreisningsfondet i disse krisetider, ved å ikke godkjenne budsjettet. De har dog ytret sterke innvendinger til flere punkter, og har påvirkningsmakt i forhandlingene med Rådet. Dersom EP skulle sette foten ned og ikke godkjenne budsjettet, kan inneværende budsjettperiode forlenges.

Europaparlamentet debatterte budsjettforslaget 23. juli og publiserte i etterkant en pressemelding hvor de oppsummerte sine konklusjoner for de videre forhandlingene:

- EP ønsker å involveres i prosessen med å fordele midlene til direkte overføringer i Next Generation EU.
- EP vil ha en klar link mellom finansiering over EU-budsjettet og krav til rettssikkerhet i EU-landene.
- EP er sterkt kritisk til kutt i EUs rammeprogrammer for forskning, utdanning, helse, digitalisering og klima og miljø. De trekker frem at etter at midlene i gjenreisningsfondet er fordelt, vil budsjettet fra 2024 vil være under 2020-nivå, noe de mener vil sette begrensinger på EUs evne til å gjennomføre det grønne- og digitale skiftet på lang sikt.
- EP krever en avtale mellom EUs medlemsland om en substansiell reform av systemet for «own resources», som i dag består av bidrag fra medlemslandene basert på bruttonasjonalinntekt, tollinntekter og en del av mva i medlemslandene. I tillegg til skatten på engangsplast, karbongrenseskatt, inntekter fra ETS-systemet og digital skatt som nevnes i budsjettavtalen, vil Europaparlamentet også innføre
 - selskapsskatt
 - skatt på finanstransaksjoner

EP mener en reform er helt nødvendig for å betale tilbake fellesgjelden og for å unngå mer kutt i EUs fremtidsrettede program til forskning, innovasjon, utdanning osv.

Betydning for aktører i Osloregionen

Iverksettelse av EUs langtidsbudsjett 2021-27 fra 1. januar 2021 er viktig for aktører i Osloregionen. Det vil sikre forutsigbarhet i lanseringen av EUs nye finansieringsprogrammer for forskning og innovasjon, utdanning, kultur og digitalisering, som er viktige for både næringsliv, forskning, kultursektoren og offentlige aktører i regionen. At utlysningene av midler i disse programmene *ikke* blir forsinket er kanskje enda viktigere når den norske regjeringen nå har sagt at de vil fjerne krisepakken til næringslivet i forbindelse med korona-epidemien (NRK Dagsrevyen, 26. august).

Pengepottene i de nye EU-programmene blir først klare når EU har landet langtidsbudsjettet, noe som altså bør skje innen utgangen av oktober. Disse summene bestemmer også prislappen hvert enkelt EØS-land må betale for å delta i programmene. EØS-komiteen i EFTA-sekretariatet skal så formelt godkjenne norsk deltakelse i de programmene der regjeringen bestemmer at Norge skal delta. I vår kom en indikasjon på hvilke programmer dette er, og listen inkluderer de viktigste programmene for regionen: Horisont Europa, Erasmus+, Digital Europe og Kreativt Europa (for full oversikt se vedlegg).

Videre er det i regionens interesse at planlagte EU-initiativ iverksettes effektivt, f.eks. [Green Deal](#), som påvirker kommuner og fylkeskommuners evne til å nå egne klimamål, og utgjør forutsetningene for utviklingen av grønn industri og mer sirkulærøkonomi. Implementering av initiativer i EUs nye digitale strategi, «[Shaping Europe's Digital Future](#)», er også av betydning for aktører i regionen, da denne setter rammen og spillereglene for regionale aktører som produserer digitale tjenester og verktøy, samt for brukerne av disse.